

Divrej Tora

<http://twitter.com/DivrejTora>

divrejtora@gmail.com

Godina 9 22. adara | 5776.
Broj 22 5. ožujka 2016.

B''H

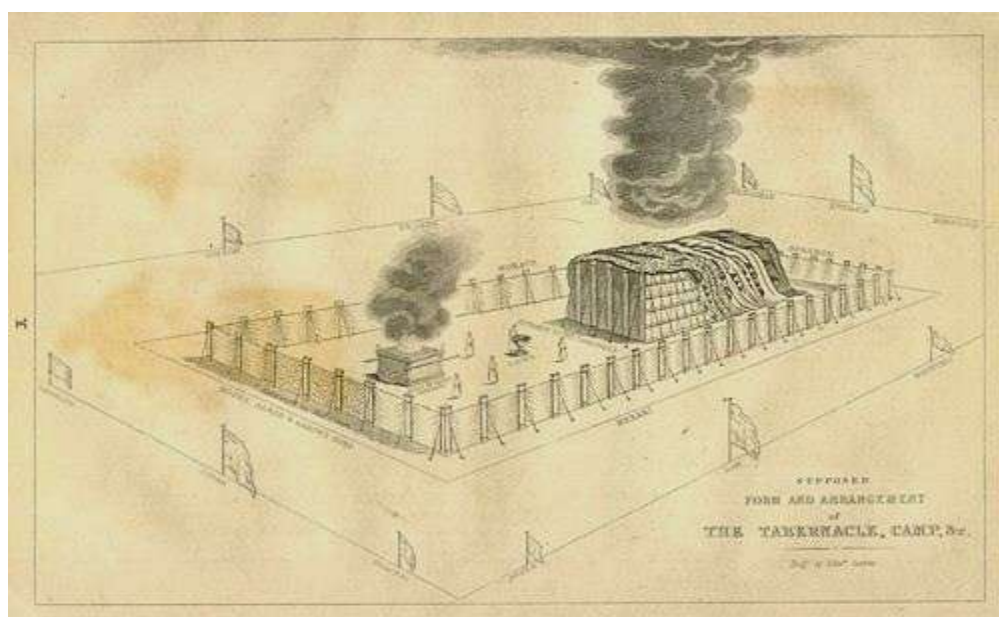
Paraša Vajakhel

U ovom broju :

Rabbi Goldwasser	3
Pozdravite sebe!	5
Umjetnost	7
Šabat	9
Haftara	19
Iz medija	20

Priprema i uređuje:
Vatroslav Ivanuša

petak subota
4.3.2016. 5.3.2016.

שַׁבַּת שְׁקָלִים

(Šemot 35,1-38,20)

Moše okuplja narod i ponavlja im za-
povijed o poštivanju šabata. Zatim im
prenosi Božje upute o izgradnji Miškana.

Narod donosi obilje tražena materija-
la: zlata, srebra, bakra, plave, grimizne i
crvene vune, kozje dlake, lanene pređe,
životinjske kože, drva, maslinova ulja,
trava i dragog kamenja. Moše im je mo-
rao reći da prestanu donositi.

Tim vrhunskih obrtnika izrađuje Mi-
škan i opremu za njega (kao što je podro-
bno opisano u parašot Teruma, Tecave i Ki
tisa): tri sloja krovnih obloga; 48 pozlaće-
nih zidnih oplata i 100 srebrnih spojeva

za temelje; *parohet* koji razdvaja dvije pro-
storije Svetišta i *masah* (paravan) nasu-
prot njemu; kovčeg i poklopac s kerubi-
nima; stol i *menoru* sa sedam krakova i
posebno pripremljeno ulje; zlatni žrtve-
nik i mirisnu žrtvu koja će na njemu gor-
jeti; ulje za pomazanje; vanjski žrtvenik
za žrtve paljenice i sve što uz njega ide;
vješalice, stupove i držače za dvorište;
kupelj i postolje načinjeno od bakrenih
zrcala. ■

Prevela: Dolores Bettini

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Rastimo svakoga dana

Vajakhel

Bože moj, stidim se i sram me je podignuti, Bože moj, lice svoje k tebi, (Ezra 9,6).

Ljudi mogu doći u iskušenje da učine mnoge stvari, ali se od njih suzdrže zbog straha od posljedica. Na primjer, može im se ukazati prilika da se nepošteno obogate, no boje se da bi upuštanje u kriminal moglo dovesti do visokih kazni i/ili

zatvora. Ono što ih, dakle, zastraši u vezi ovog nepriličnog ponašanja je strah od kazne koja bi mogla uslijediti.

Učinak zastrašivanja nije svojstven samo ljudima. Gladna hijena neće pokušati oteti lešinu tigru ili lavu, jer se boji da će je ovi izgristi ili ubiti. Čak će se i životinje radije uzdržati od zadovoljenja tjelesnih nagona nego li riskirati kaznu.

Ljudska bića mogu otići korak dalje. Mi se možemo odreći tjelesnih nagona čak i bez prijetnji kaznom. Ako znamo da nije umjesno udovoljiti određenom nagonu, mi se može-

mo suzdržati da to ne učinimo. Donošenje slobodnog moralnog izbora, dakle, posebna je i jedinstvena ljudska osobina, i takva nam vrsta ponašanja treba uliti ponos što smo ljudska bića.

Životinje su robovi svojih nagona. Ljudska su bića u stanju donijeti slobodne odluke i na taj su način gospodari nad sobom samima.

Jedino onda kada nas je sram pokazati svoje lice pred B-gom jer smo učinili nešto loše i kada nas je stid što smo se nemoralno ponijeli, bez da osjetimo neku kaznu, mi smo uistinu plemenita ljudska bića. ■

Sefer Hamicvot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajim

Pozitivne zapovijedi

20. Pozitivna je zapovijed počinuti od rada na šabat

kao što Pismo kaže, *ali u sedmi dan ćeš počinuti (Š'mot 23,12).*

Tom nam je zapovijedi također naloženo i propisano za naše domaće životinje, da trebaju počivati od rada. Reći nežidovu da učini neki posao zabranjeno je prema odluci učenjaka i naziva se *š'vut* (vidi pod Negativne zapovijedi, §6).

Na snazi je na svakom mjestu, u svako doba, kako za muškarce tako i za žene.

Negativne zapovijedi

30. Negativna je zapovijed ne zaklinjati se lažno poričući novčane iznose

kao što kaže Pismo, *niti ćete lagati jedan drugome (Va-jikra 19,11).* Ako netko povede parnicu protiv svog bližnjeg zbog nečega vrijednog (osim zemlje ili postupaka), što

vrijedi od *p'ruta* [najmanjeg novčića] naviše, pri čemu će, ako drugi to prizna, biti obavezan da to plati (to se ne odnosi na slučajeve s novčanim kaznama), no ako to zaniječe i zakune se, ili je onaj koji potražuje (tužitelj) izrekao zakletvu u vezi njega a on to zaniječe [lažno] -- tuženik zaslužuje kaznu, čak i ako nije odgovorio *amen*. Ovo je [poznato kao] zakletva nad *pikadonom* (predmetom predanim na čuvanje) i on ima obavezu platiti glavnicu [prvobitni iznos] i jednu petinu. Tkogod krši ovu zabranu krši i zabranu, *I nećeš se zaklinjati imenom Mojim lažno (Va-jikra 19,12)*, koja se odnosi na davanje zakletve izgovaranja (*B-žjeg imena, op.pr.*) (vidi dolje, §31).

Ako netko zaniječe tvrdnju svog bližnjeg u vezi zemljišnog posjeda ili čina i lažno se zakune, iako je oslobođen kazne zbog zakletve u vezi *pikadona*, on je ipak odgovoran zbog zakletve izgovaranja (*B-žjeg imena, op.pr.*).

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svakom trenutku, kako za muškarce tako i za žene. ■

Rabbi Dovid Goldwasser:

Partneri

U Tori čitamo da tijekom mjeseca *adara* svaki Židov trebao dati pola *šekela* za prinošenje svakodnevnih zajedničkih žrtvi na *mizbei'ah* (žrtvenik). Osjećaja nadmoći ili nelagode nije moglo biti jer su i bogataš i siromah davali isti iznos.

O konceptu pola *šekela* raspravljaju razni komentari i nude razna objašnjenja.

Hašava l'tova kaže da se *šekel* odnosi na *nešamu*. Svaki Židov prirodno se rađa s *nešama*. Međutim, njena suština postaje cijela služenjem Hašemu. Jagel Ja'akov objašnjava da su *nešama* (duša) i *guf* (tijelo) neke osobe dvije polovice jedne cjeline i jedno bez drugog ne mogu postojati. Svaka radnja u ovom svijetu zahtijeva kombinaciju oba elementa. Dakle, bogataš ne može dati više, a siromah ne može dati manje od pola *šekela*. To znači da neovisno o bogatstvu ili siromaštvu, svaka se klasa mora jednako posvetiti služenju Hašemu (*avodas* Hašem).

Jerušalami nam kazuje da je *mahacit hašekel* namijenjen iskupljenju za grijeh izrade zlatnog teleta. Tek poslije prve polovice 40-tog dana od kad se *Moše rabenu* popeo na *šamajim*, židovski narod je izradio idola. Zato je naše iskupljenje polovica - polovica *šekela*. Osim toga, institucija *mahacit hašekel*

povezuje to s uvjerenjem da je čovjek bez žene samo polovica cjeline, a znamo da žene nisu sudjelovale u *het ha'egel*.

Ova *micva* ima za temelj i *ahdut* ujedinjenje čitavog klal Jisroela u solidarnosti. Činjenica da jednak iznos plaća svaki pojedinac, naglašava načelo da smo svi djeca Haše-

movi i da smo svi mi jednaki u njegovim očima. Svatko od nas ima jedinstvene prednosti i talente koje treba koristiti za dobrobit židovskog naroda. Veliki Alših kazuje u ime rabina Šloma Alkabec-a, skladatelja Leha Dodi, da *mahacis hašekel* skreće pažnju na zamisao da je svaki Židov samo "pola" jedne jedinice i potpun je tek kada se pridruži svim članovima klal Jisroela. Samo naše sudjelovanje s drugima može postići konačno savršenstvo *avodat* Hašem.

Čitamo (Šemot 19:17) da se židovski narod u vrijeme *matan Tora* okupio u podnožju brda. U Tal-

muđu (Šabos 88) se objašnjava da je Hašem postavio brdo nad glave klal Jisroela i rekao: „Ako prihvatite Toru - dobro, a ako ne, **tamo** će biti vaš pogreb.“ Pitanje je, zašto je rečeno „tamo“ umjesto „ovdje“, odnosno, ovdje u podnožju brda će biti vaš pogreb. Ponuđena su brojna objašnjenja. Bilo je mišljenja da ta

izjava podrazumijeva da, ako prihvatite Toru dok stojite ovdje i sada, svi zajedno u savršenom jedinstvu, onda će biti dobro. Ali, ako ne - ako tog jedinstva nema i vi niste ujedinjeni entitet - onda, tamo, na mjestu gdje dijelovi svega odlaze i razlamaju se u zasebne grupe, to je mjesto na kojem će vas snaći kraj.

Jedinstvo je toliko jako da može utjecati na osobnu *aliya* (duhovno uzdizanje) pojedinca. Somaja piše da iako pojedinačni *korban šlamim* i *zivhei šalmei cibur*, zajednička žrtva, obje spadaju u *šlamim*, pojedinačna žrtva je na nižoj razini svetosti

nastavak na stranici 4

(nastavak s 3. stranice) **Rabbi David Goldwasser: Partneri**

(keduša). Razlika je u tome što je prva proizašla iz moći *cibura*, a druga je od pojedinca.

Navodi se da naziv ove *paraša*, *Vajahel*, ima brojčanu vrijednost od 151, što je jednako brojčanoj vrijednosti riječi *mikve* jer moć jedinstva pročišćava i posvećuje baš kao uranjanje u *mikve*. Megaleh Amukos piše da i zajednica ima moć poticanja nebeske milosti, što se odražava u riječi *cibur* koja ima istu brojčanu vrijednost kao *rahamim*.

Veliki rabin Jehezkel iz Šinova jednom se otišao naći sa svojim *mehutanom* rabinom Jehošuoim iz Belza. Nakon sastanka, Šinover je požurio kući. Belzer Rebe je rekao svojoj obitelji da ne razumije Šinoverovu žurbu jer će on ostati još neko vrijeme u Belzu, pa čak i preko Šabata.

Prisutne je zbunila opaska rabina Belzera, a malo kasnije su čuli da je Šinover odlučio ne otići kući, nego

ostati u Belzu još nekoliko dana. Obitelj je pohitala Šinoveru reći o *ruah hakodešu* Belzer rebea jer je predvidio da će Šinover ostati u Belzu.

Šinover je bio zapanjen kad je čuo da je njegov *mehutan* imao *ruah hakodeš*, ali kad je obukao kaput i krenuo mu u posjet, napomenuo je svojim učenicima da Belzer rebeu nije potreban *ruah hakodeš* da naslutiti njegove planove. Zapravo, rekao je, priroda stvaranja je takva da kada se dvoje ljudi voli, poštuje i cijeni jedno drugog, čak je moguće znati misli svoga prijatelja.

Kad je Šinover stigao rabinu Jehošui iz Belza, upitao ga je: „*Mehutan*, imaš li ti *ruah hakodeš*?” Na to mu je prijatelj odgovorio istim onim objašnjenjem koje je nekoliko minuta ranije Šinover dao svojim učenicima. ■

Prevela Dolores Bettini

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Pozdravite pravog sebe!

Ovo tjedni odjeljak još jednom govori o Šatoru sastanka. Uključena je i povijest donacija za Šator sastanka. Donirano je previše novca. Po prvi, a ujedno i posljednji puta u židovskoj povijesti, ljude su morali moliti da NE daju. Još uvijek čekam taj dan...

Mojsije poziva sve koje 'duša potiče' da dođu i doniraju za Hram. To je vrlo neobičan izraz - 'onaj koga duša potiče'.

Nedavno sam vidio divan citat. 'Mi nismo ljudska bića koja imaju iskustvo duhovnosti. Mi smo duhovna bića koja imaju iskustvo ljudskosti.' (*Pierre Teilhard de Chardin*) Nije li to istina? Mi nismo životinje koje imaju pristup višem svijetu, već smo bića sa b-žanskom naravi uhvaćena u materijalnom svijetu. Razlika je ogromna.

Dio nas koji želi davati jest naš duhovni dio - duša. Naš životinjski dio, ego, programiran je da brine za svoje potrebe, a ne da daje. Čak i ako je programiran da daje svojoj djeci, to je samo zbog šire potrebe za opstankom.

Motivacija da dajemo dolazi isključivo iz duše. Ali za čin davanja potrebno je tijelo. Zato Tora kaže 'onaj koga duša potiče'. Duša potiče tijelo na djelovanje.

U suštini, mi smo programirani da dajemo. To je u našem duhovnom DNK. Da, razmišljanje o ego je naša rutina. I to može rezultirati time da nam je uvijek jednostavnije zgrabiti nešto za sebe. Ali ono što je u našoj duši je mnogo dublje i prirodnije. Možda u mnogo slučajeva uzimamo. Ali to nam nikad ne daje dobar osjećaj. Davanje nam u mnogo slučajeva može biti teško, ali zbog njega se nikad ne osjećamo

loše; jer davanje je ono što jesmo; naša srž.

Blagdan Purim uvijek mi to pokaže na osobnoj razini. Kada se napijem, nađem sebe u raspoloženju davanja. Kada srušim svoje barijere, istinski 'ja' postaje mnogo manje sebičan 'ja'. Primjerice, moj je običaj da dobro vino koje dobijem na poklon uvijek spremam. Nije stvar u tome da sam tako veliki obožavatelj vina, već jednostavno želim sačuvati skupocjene stvari za ljude koji će to zaista cijiniti. Na taj način štedim novac! Za prošli Purim, dok sam još bio trijezan, sakrio sam nekoliko skupocjenih boca kako ih nitko ne bi pronašao. Kada smo već malo popili, ljudi su tražili bolje vino. Znam da, u slučaju da sam bio potpuno trijezan, ti ljudi ne bi prošli moju prosudbu o tome jesu li dostojni tako dobrog vina, ali budući da sam bio manje trijezan i manje vezan uz svoj ego, na površinu je isplivao onaj istinski 'ja' i otvorio sam svaku bocu vina! Ako će to donijeti više zadovoljstva ljudima, tada sam ja presretan što mogu dati.

A to je duhovno nasljeđe svakog od 7 milijardi ljudskih bića koja žive na ovom planetu. Možda to ne dolazi uvijek do izražaja; možda je ponekad zakopano ispod naslaga zbunjenih i nesigurnih misli i osjećaja. Ali to je ono što jesmo: svatko od nas nalazi istinsko ispunjenje samo kada daje. ■

Prevela Anja Grabar

Dnevna doza praktične mudrosti

'Zatvorenik ne može sam sebe osloboditi iz zatvora.'

(Brachos 5b)

Mi se svi izgubimo u svojim vlastitim zatvorima. Problem s tim zatvorima je to da nam oni u mnogočemu naliče domu. Ovisnik, na primjer, često puta nije u stanju uvidjeti kako mu ovisnost uništava život - nešto što je toliko očito svima oko njega. Obično je potrebno da nam netko drugi istakne u čemu griješimo prije nego li to sami uvidimo.

Kabla: Chanoch Ben Yaakov:

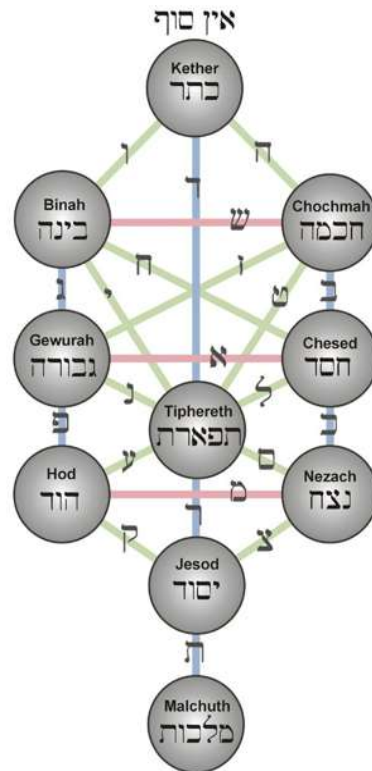
Ponovo o Miškanu? Što je toliko važno u tome?

Ovaj tjedan se čita paraša *Vajakhel*.

Izlazak poglavlje 35 stih 1 do poglavlja 38 stih 20. To su 139 stiha koji su prema gematriji קלט. Ova riječ se može prevesti kao "apsorbirati", "unijeti", "shvatiti". Kodna riječ od mudraca je סנואה koja nema izravno značenje na hebrejskom ili aramejskom. S permutacijom slova riječ se može prevesti kao "silovanje fizičkog svijeta".

Postoji 1558 riječi אתקנה u paraši. Ova riječ/broj ima slova od alef do tav i šoreš קנה, što znači biti očišćen ili obrisan. Stoga je značenje tog broja ili da koristimo alefbet da se očistimo iznutra i izvana ili da očistimo alefbet. *Het* (griješ) zlatnog teleta učinio je da se smrt vrati natrag u fizički svijet, a također je zaprljao slova. Ova paraša ima bit čišćenja svega u svemiru od slova (početno stvaranje) do fizičkog svijeta (konačno stvaranje). To je razlika između paraše *Teruma* i *Vajakhel*. Na površini se doimaju gotovo jednaka, ali su vrlo različite po tome što je njihova bit.

U paraši postoji jedna riječ koja je na jedan način napisana, a izgovora se na drugi način.

U paraši, poglavlje 37 stih 8 posljednja napisana riječ je קצוותו, a izgovara se קצותיו. Obje riječi znače kraj. Jedna je u jednini, a druga u množini. To govori o jedinstvu kerubima koje opisuju ovaj stih.

Čini se da su paraše *Teruma* i *Vajakhel* slične. Obje govore o Hramu i njegovim sastavnim dijelovima. Međutim, paraša *Vajakhel* započinje s raspravom o šabatu. Odatle dobivamo informaciju da je svaki šabat kako manifestacija tjednog duhovnog rada pojedinca tako i razina Ketera

rada sljedećeg tjedna. Mi učimo iz ovog koncepta da ideja *Malhuta* ili manifestacije jedne stvari postaje sjeme sljedeće generacije bilo to drveće, biljke, ljudi ili ideje. U stvari, svaki aspekt stvaranja ima u sebi ugrađenu ideju kontinuiteta. Čak je i ideja o kraju ili smrti tek početak sljedećeg svijeta ili života. Suština paraše *Vajakhel* se odnosi na kontinuitet kako je pokazano s konceptom šabata.

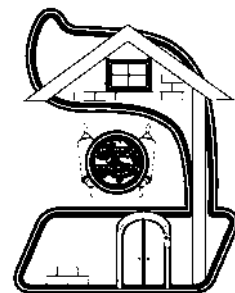
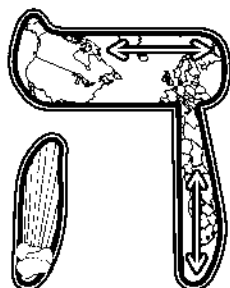
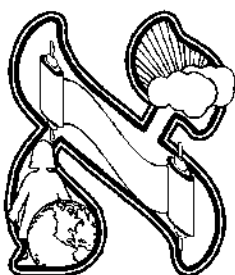
Ideja okupljanja ili sabiranja što je prijevod riječi *Vajakhel* je odvajanje nečistog od čistog tako da se čisto može podići na višu razinu svetosti. To je ono što se može dogoditi tijekom ovoj tjedne paraše. koja uvijek dolazi tijekom mjeseca adara bilo da je to *adar alef* ili *adar bet*. Ako bude-mo sretni tijekom ovog tjedna bit ćemo u stanju podići našu razinu *keduše*. Našu povezanost sa svet-ošću.

Nadam se da ćete uživati u vašem učenju Tore ovog tjedna. Ono nas uistinu nadahnjuje strahopoštovanjem!

Kol Tuuv

Uživajte u čitanju Tore! ■

Prevela: Tamar Buchwald

Rav Kook:

Umjetnost i stvaranje

"Mojsije je obavijestio Izraelce: B-g je odabrao Becalela ... i ispunio ga b-žan-skim duhom mudrosti, spoznaje i znanja u svim obrtničkim vještinama." (Izl 36,30-31)

Koja su to tri dara mudrosti, spoznaje i znanja koje je B-g stavio na Becalela? Mudraci su napisali da je vrhovni majstor-obrtnik poznavao same tajne stvaranja. Becalel je znao kako 'kombinirati slova kojima su stvoreni nebo i zemlja', i koristio je ovo ezoterično znanje za izgradnju Šatora sastanka (*Berachot 55a*). Ustanovili smo da je kralj Solomon spomenuo iste tri osobine kada je opisivao stvaranje svemira:

"B-g postavio zemlju s mudročću; On je utvrdio nebesa spoznajom. Njegovim znanjem, dubine su se otvorile, i nebo je pustilo rosu". (Izreke 3,19-20)

Koja je razlika između mudrosti, spoznaje i znanja? Na koji način se one odnose na Stvoritelja svemira i na čovjeka umjetnika?

Hohma, Bina i Dat

Hohma (mudrost) je potrebna za izradu osnovne strukture. Govoreći o stvaranju svijeta ona se odnosi na zakone prirode koji upravljaju sve-mirom. Zamršena ravnoteža prirod-nih sila, fino ugođeni eko sustavi života - to je *hohma* koja leži u poza-dini stvaranja.

U umjetnosti, *hohma* ispunjava sličnu funkciju, određivanje osnov-ne strukture djela. Korištenjem

mudrosti umjetnik odlučuje o uku-pnoj kompoziciji, ravnoteži svjetla i sjene, boja, perspektivi, i tako dalje.

Što je *bina* u umjetnosti? Duhovni aspekt umjetnosti je čudo koje veliki umjetnik može probuditi svojim

Bina (spoznaja) se odnosi na bu-duću viziju, krajnji cilj. Hebrejska riječ *bina* odnosi se na riječi *bone* ('graditi'). Naglasak nije na trenu-tnoj stvarnosti, nego na procesu postupne gradnje i napredovanja prema konačnoj, potpunoj formi. Stoga je Solomon pripisao *hohmi* formiranje zemlje, a *bini* uspostavu Nebesa. Osnova zemlje - njezina sadašnja fizička struktura - bazira se na *hohmi*. *Bina* se, s druge strane, odnosi na Nebesa, duhovni sadržaj koji odražava svoj konačni oblik.

radom. Becalel je bio sposoban pro-žeti Šator sastanka veličanstvenim sjajem, nadahnjujući na taj način promatrača da osjeti duboko straho-poštovanje i svetost. Velika ljepota njegovog rada uspjela je uzdići emocije, kao da je projicirala veličanstvenu sliku B-žje veličine.

Treći se atribut, *da'at* (znanje) od-nosi na savršenu brigu o detaljima. 'Njegovim znanjem ... nebo daje rosu'. Kiša i rosa su stvorene s *da'at*. One održavaju svaku biljku, svaku vlat trave, svako stvorenje. B-g je stvorio

nastavak na stranici 8

(nastavak sa 7. stranice) **Rav Kook: : Umjetnost i stvaranje**

svemir, ne samo s njegovim temeljnim zakonima prirode (*hohma*) i duhovnom smjernicama (*bine*), već i s pedantnom brigom za bezbroj njegovih detalja - *da'at*.

Pozornost na detalje važna je i u umjetnosti. Umjetnik treba biti siguran da će i najsitnije pojedinosti odgovarati ukupnoj kompoziciji i pojačati učinak djela.

Becalel je poznao slova stvaranja, tajnu mudrost korištenu za stvaranje svemira. Svojim darovima *hohme*, *bine* i *da'at*, Becalel je bio u stanju osigurati savršenstvo pri konstruiranju Šatora sastanka, njegove vizije, i njegovih detalja. Njegovo sveto svetište postalo je primjerena 'posuda' za B-žju prisutnost, upotpunjavajući svetost Židovskog naroda, i podupirući njihovu posebnu bliskost s B-gom.

Dva sloja mudrosti

Dva tkana pokrova protezala su se preko krova *Miškana*, Šatora sastanka određenog za služenje B-gu u pustinji. Unutarnji pokrov bio je sjajno djelo načinjeno od lanene tkanine i šarene vune, obojene u

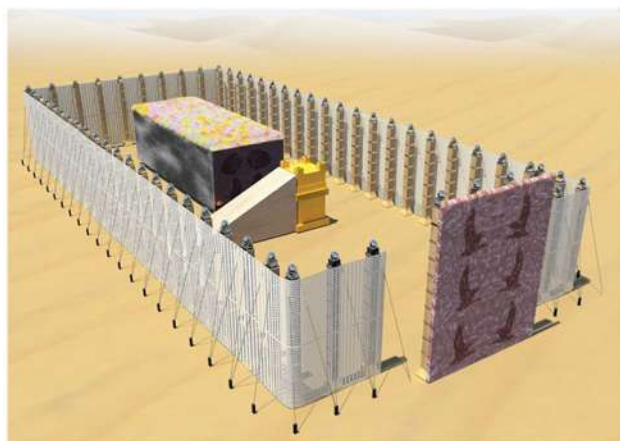
indigo, ljubičastu, i grimizno crvenu boju. Vanjski je pokrov bio jednostavniji, napravljen isključivo od kozje vune. Mogli bismo pomisliti da je prekrasan unutarnji pokrov bio veličanstveniji od vanjskog. Talmud, međutim, napominje da je tkanje vanjskog vunenog pokrova zahtijevalo veću mudrost.

Tora opisuje žene koji su bile uključene u pređenje šarenog unutarnjeg pokrova kao žene mudra srca. S druge strane, u pogledu jednostavnijeg vanjskog pokrova Tora ukazuje na to da su žene radile s osobito uzvišenom mudrošću. One su bile "žene koje su uzdigla svoja srca u mudrosti" (*Izl. 35,25*).

Što je bila ta osobita mudrost? Prema Talmudu u *Šabat 99a*, vuna se prala i prela - dok se još nalazila na tijelu koza!

Apstraktna i praktična mudrost

Mudraci su izgradnju *Miškana* usporedili sa stvaranjem neba i zemlje. Pojedinosti o tome kako je izgrađen Šator sastanka odgovaraju konfiguraciji svemira, kako fizički tako i duhovno.

Rav Kook je objasnio da se ova dva pokrova odnose na dvije sfere mudrosti u svijetu, temelj B-žanskog utjecaja i svetosti. Prva razina mudrosti je apstraktna i općenita, a druga je praktična i detaljana. Apstraktna mudrost blista sjajnim bljeskovima intelekta i raznobojnim nijansama mašte. Ova se mudrost bavi unutarnjim, uzvišenim stvarima, pa se stoga podudara sa šarenim unutarnjim pokrovom.

Praktična mudrost će se, s druge strane, doimati jednostavnijom, i prvenstvena joj je svrha da zaštiti i čuva apstraktnu koncepciju unutarnje mudrosti. Ali zapravo je praktična mudrost primjene apstraktnih principa u svakodnevnom životu dalekovidna i rijetka. Duhovna se apstrakcija može otkriti kroz proročanstva i B-žansko nadahnuće. Ali, praktična Tora *micvot* otkriti se može jedino kroz jedinstvenu jasnoću Mojsijeve proročke vizije.

"Žene koje su njihova srca uzdigla u mudrosti" - ove žene su bile blago - slovljene darom najviše mudrosti. Pomoću svoje duboke spoznaje, njihova "srca su se uzdigla", a time su uzdignuti svi osjećaji i emocije, svi postupci i djela, svi vidovi života. Njihova mudrost je bila toliko snažna da su "one prele [na] kozama". One su bile u stanju uzdići materijalni svijet - čak i one aspekte života koji nas obično uznemiravaju, što simbolizira vezanje nestašne kože uz uzvišeno vječno svjetlo. ■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Borol Wein:

Osobni šabat i šabat u javnosti

Jedno od glavnih pitanja koje svi komentatori na ovoj tjednu *paršu* postavljaju je zbog čega Tora ponovo razmatra zabrane šabata. Tora je to učinila već nekoliko puta u prijašnjim *paršijot* knjige *Šemot*, stoga se doista može zapitati čemu ovo naizgled nepotrebno ponavljanje. Za jednu od ideja iznesenih u njihovim komentarima smatram da je posebno relevantna za naš svijet. Ne nalazimo da je u vrijeme stvaranja Tora posvetila bilo koji prostor ili mjesto na licu zemlje. Cijela ideja o jedinstvenosti Zemlje Izraela ne pojavljuje se u Tori sve do vremena našeg praoca Abrahama. A i tamo se pojavljuje kao obećanje domovine Abrahamovim potomcima bez ikakvog spomena svetosti ili posvećenja.

Svetost u vezi prostora i mjesta pojavljuje se tek u priči o našem praocu Jaakovu i njegovom nebeskom snu u Beit Elu. Međutim, već u prvom odjeljku Biblije, u priči

o samom stvaranju, čitamo da je G-spod posvetio vrijeme. "*Zato G-spod blagoslovi sedmi dan i posveti ga.*" Vrijeme je najsvetiji od svih elemenata u ljudskom životu. Ono je jedino što je od stvaranja bilo blagosloveno, posećeno i učinjeno vrlo posebnim. Nije onda čudo da se svetost šabata u Tori stalno iznova naglašava. U ljudskom ponašanju i mislima vrijeme nije jednako važno kao bogatstvo ili mjesto ili postignuće bilo kojih ljudskih ciljeva. Tora nas upozorava da ne potpadnemo pod takav način gledanja na stvari ili način ponašanja.

Sveti Šator sastanka, prema većini je komentatora, bio određen i izgrađen nakon što je Izrael sagriješio u pustinji štukući zlatno tele. Ti su komentatori na Šator sastanka gledali kao na prilagođavanje, nazovimo to tako, nebesa ljudskom stanju. Ljudi na neki način trebaju opipljivo mjesto

za službu B-gu, svetost prostora i mjesto, nešto čvrsto što im može predstaviti ono nevidljivo i vječno. Tako je Šatora sastanka na određeni način došao da zamijeni nužnost zlatnog teleta koje su načinila ljudska bića.

G-spod je dao Izraelu detaljne upute o tome kako treba biti konstruiran i projektiran taj Šator sastanka i predmeti koji su se u njemu nalazili. I mada je svetost prostora, mjesta i same građevine neophodna za čovjekovo štovanje B-ga, to mora biti načinjeno isključivo pod B-žjim uvjetima. Može postojati mnogo nacrti za izradu zlatnog teleta. Da bi se izgradio Šator sastanka za B-ga može postojati samo jedan određen projekt i nacrt. Čak i dok su gradili Šator sastanka prema B-žjem planu, Židovski je narod bio upućen i potaknut da zapamti da je svetost vremena uvijek veća od svetosti mjesta i građevine.

Šabat koji nas prati još od vremena stvaranja ispred je svega ostalog, izuzev ljudskog života. Šator sastanka i Hramovi koji su slijedili iza njega bili su privremeni i podložni događajima u svoje vrijeme. Čak je i sveta Zemlja Izrael nestala iz Židovske povijesti na gotovo dvije tisuće godina. No šabat nikada nije prestao pratiti Židove gdje god oni živjeli i kakve god okolnosti bile. I zbog nam ova pouka biva stalno iznova ponavljana u narativu Tore. Koliko

nastavak na stranici 10

(nastavak sa 9. stranice) **R. Berel Wein: Osobni šabat I šabat u javnosti**

li je značajna ova pouka u naše vrijeme i u našem okruženju.

Raši ističe da je dio *paraše* koji se bavi štovanjem i svetošću šabata Židovskom narodu iznesen javno, u prisustvu čiavog naroda. Moše je oko sebe sakupio cijeli Izrael kako bi objavio ideju o svetosti šabata.

Preneseno nam je da je kod gotovo svih drugih propisa, vrednota i zapovijedi Tore, Moše prvo bio podučio odabranu grupu svojih rođaka, potom starješine Izraela, i na kraju je širu javnost podučio razumijevanju Tore i praktičnoj primjeni Usmenog zakona. Ova je metoda očito nije bila dovoljna kada se pojavilo pitanje ključnog načela judaizma, što šabat uistinu i jest.

Šabatu je bio potreban javni forum i njegov je značaj trebao biti istaknut pred čitavim skupom, slično kao i kod davanja same Tore ili pri konačnom savezu s Izraelom potkraj Mošeova života, kao što nam je rečeno u knjizi *Dvarim*.

Po mom mišljenju, Tora na ovaj način sugerira da opstanak Židovskog naroda ne ovisi samo o osobnom štovanju šabata od strane svakog Židova, već da jednako tako i Židovsko društvo mora prepoznati i u sebe ugraditi javno poštivanje šabata. Nije samo Židovski dom taj u kojem mora biti jasno vidljivo da je na šabat poseban i svet, već i na židovskim ulicama mora biti jednako tako jasno i očito da su posebne na šabat.

Privatno štovanje šabata izvršilo je pozitivne pomake tijekom posljednjih nekoliko desetljeća. Međutim, šabat u javnosti, otišao je korak natrag kako u Izraelu tako i u Sjedinjenim državama. Židovske općine u gotovo svim najvećim Židovskim zajednicama u Americi napustile su šabat.

Mnoge od njih tvrde da je to stoga što većina njihovih članova više nije židovska. Oni očito ne primjećuju ironiju svog izgovora. Razlog što su Židovi napustili Židovske općine je

to što su ti Židovi prije toga napustili šabat. Ovdje u Izraelu šabat u javnosti se mnogo puta drži najvećim dijelom uz kršenje postojećih zakona šabata umjesto da ih se drži i uskladi s njima.

I još jednom, savršena je ironija da oni koji žele da Izrael bude Židovska država ni na koji način ne podržavaju šabat u javnosti. Jer šabat u javnosti je, više od bilo čega drugoga, javni znak Židovstva – više od zastave, jezika, kulture, itd. – on definira Izrael kao Židovsku državu.

I njegova stalna erozija od strane pohelpnih kibuckih trgovina, gradskih šoping centara, tvrtki koje rade na šabat i noćnih klubova – i, usput budi rečeno, izgleda da je petak uvečer, *lel šabat*, noć s najviše nasilja u tjednu, noć prožeta kriminalom – učinila je našu državu ne samo manje židovskom, već i manje sigurnom, manje civiliziranom, više emocionalno nezadovoljavajućom i opasnom.

Većina djece ovdje u Izraelu ne dobija nikakav odgoj u vezi šabata, njegove povijesti i važnosti u Židovskoj povijesti i životu. To je pouzdan recept da umanjimo svoje šanse da imamo Židovsku državu ovdje u našoj svetoj zemlji. Šabat u javnosti treba osnažiti na svaki mogući način kako bi smo zagarantirali Židovske generacije koje tek imaju doći.

Šabat šalom. ■

Rabbi Vissocher Frand:

Da, čull smo za Hura, ali tko je Uri?

U 30. retku 35.poglavlja nalazimo nešto o čemu smo već učili: "Hašem je imenom pozvao Becalela, sina Urijeva, sina Hurova iz Judina plemena." Becalel je bio glavni izvršitelj čitavog projekta vezanog uz izgradnju *Miškana*. On je nadgledao stvaranje svih umjetničkih djela i provjeravao jesu li svi detalji usklađeni sa rigoroznim zahtjevima navedenim u odjeljcima *Teruma* i *Tecave*.

Tora naglašava Becalelovo podrijetlo navodeći prethodne tri generacije. Raši citira medraš koji objašnjava iz kojeg razloga je Hur, Becalelov djed, uključen u ovo rodoslovlje. Medraš kaže da je Hur postao mučenikom jer se pobunio protiv želje Židovskog naroda da načine zlatno tele kada se Moše zadržao na gori Sinaj. Medraš kaže da je Svemogući obećao Huru da će ga nagraditi za njegovu posvećenost i učiniti njegove potomke značajnim vođama zajednice.

Becalel je sam zaslužio svoje ime. Veliki umjetnik Becalel svima je poznat. No, što sa Urijem? Čini se kao da nitko ništa ne zna u Hurovom sinu Uriju koji je bio Becalelov otac. Gdje je u Urijevom životu ispunjeno B-žje obećanje da će Hurovi potomci biti posebni ljudi?

Odgovor je da Svemogući ima vrlo dugo pamćenje. U ljudskim terminima, mi očekujemo da se B-žja obećanja ostvare odmah. To

nije nužno način na koji Svemogući djeluje. Obećanje ne mora biti ispunjeno u toj generaciji. Možda će se ispuniti u drugoj generaciji. Možda u četvrtoj. Kada imamo na umu da Stvoritelj svemira ima mnogo širi pojam o vremenu, shvaćamo da se obećanje može ispuniti i mnogo godina kasnije.

Taj fenomen postaje objašnjenje za neka naša pitanja. Ponekad vidimo divnog čovjeka - nevjerojatnu ličnost Tore - koji potječe od sasvim običnih roditelja. Možemo se pitati, "Odakle se pojavio takav čovjek?" Postoje poznate obitelji u kojima mudrost Tore kao da prelazi sa generacije na generaciju. Ali postoje i neki pojedinci za koje se čini kao da je njihova mudrost i veličina nikla niotkud. "Odakle je on došao?", možemo se pitati.

Naš je problem u tome što vidimo samo jednu generaciju. Gledamo roditelje tog čovjeka i iznenađeni smo veličinom njihova sina. Ipak, vrlo je moguće da veličina i mudrost nisu potekle toliko od roditelja, koliko od djedova, pradjedova ili čukundjedova koje dijete možda nikad nije ni upoznalo! Požrtvovnost i posvećenost nekog starog pretka možda mu je pribavila slavnog potomka čije vrijeme da se pojavi je došlo tek sada.

Lekcija koju učimo iz primjera Becalela, ben Urija, ben Hura jest da veličina sama po sebi može biti 'nasljedni gen'. Hur je bio značajan pojedinac koji je svoj život žrtvovao za Svemogućeg. Njegova veličina predana je njegovom sinu Uriju, ali se očitovala tek dvije generacije kasnije u njegovom unuku Becalelu.

Ova ideja može biti važan izvor inspiracije za učitelje u školama u kojima učenici ne potječu od najreligioznijih i židovstvu posvećenih roditelja. Možda čovjek može biti kušan pitati se, što mogu očekivati od ovakvih učenika? Pogledaj kakvi su im roditelji! Ipak, potrebno je gledati dalje od roditelja. Svaki od tih učenika ima ili je imao djedove i pradjedove od kojih su neki možda bili vrlo pravedni i obrazovani pojedinci.

Možda ih iz nekog razloga Svemogući nije nagradio

nastavak na stranici 12

(nastavak sa 11. stranice) **R. Vissocher Frand: Da, čuli smo za Hura, ali tko je Uri?**

djecom koja će u potpunosti slijediti njihove korake. Možda su tijekom godina njihova djeca i unuci skrenulai umnogome sa staze svojih predaka. Ali možda, samo možda, je došlo vrijeme da požrtvornost i po-svećenost prošlih gene-racija bude nagrađena. Možda će, uz dobro obrazovanje i pažljivo nadgledanje, ti mladi učenici odrasti u utjelovljenje vrijednosti i posvećenosti svojih predaka. Možda, samo možda, će njihov uspjeh i postignuća biti nagrada koju je Jedan koji je izvan vremena imao na umu svo vrijeme.

Možda Uri nije bio toliko poseban, ali život djeda Hura objašnjava uspjeh i postignuća mladića Bezalela. Nikad ne otpisuj dijete samo zbog toga kako on ili njegovi roditelji izgledaju.

Filozofska implikacija 'nošenja'

U *parši Vajakhel*, Tora nam još jednom govori o zakonima šabosa: "Šest dana radi, a sedmi dan neka ti bude svet, dan potpunog odmora posvećen Hašemu..." (Šemot 35,2)

Znamo da postoji 39 kategorija zabranjenih poslova. Učimo ih iz poslova koji su bili potrebni u *Miškanu*. Rav Samson Raphael Hirsch objašnjava da tih 39 kategorija zabranjenih poslova predstavljaju čovjekovu ovlast nad fizičkim svijetom. Zato, ako se odmaram na šabos, ja priznajem da postoji veći Gospodar fizičkog svijeta od

mene samog.

Ako time što radim 6 dana proglašavam svoje ovlasti nad fizičkim svijetom, tada time što odmaram sedmi dan ja kažem "postoji veći Gospodar nad fizičkim svijetom, a to je B-g." Iz tog razloga, kažu nam naši mudraci, držati šabos znači biti svjedokom toga da vjerujemo u B-žje stvaranje svijeta.

Ta se teorija uklapa savršeno u 38 od 39 kategorija poslova. Među-tim, postoji jedan zabranjeni posao koji se naizgled ne uklapa u taj okvir, a to je zabrana nošenja. Nošenje ne pokazuje nikakvu ovlast i umijeće. Stvar ostaje ista kao i prije no što je premještena. Nošenje je naizgled iznimka među ovim kategorijama.

Čini se da prorok Jeremija potvrđuje to neprestanim razdvajanjem "činjenja ne-kog posla" i "nošenja tereta iz svojih kuća" u stihovima u kojima oplakuje nedostatak držanja šabosa u Jeruzalemu (Jirmijahu 17,19-27).

Ako 38 poslova predstavlja čovjekove ovlasti nad svijetom, koja je filozofska implikacija 'nošenja'?

Rav Hirsch kaže da 'nošenje'

predstavlja društvenu interakciju – uzimanje iz osobne domene i nošenje u zajednicu te uzimanje iz zajednice i nošenje u privatnu domenu. To je društvena interakcija ljudskih bića.

Zbroj svih ljudskih društvenih interakcija može se nazvati 'poviješću'. Kada se suzdržavam od nošenja na šabos, ja priznajem da je B-g ne samo Gospodar fizičkog svijeta, već i Gospodar društvenih interakcija. B-g je Gospodar povijesti.

To je ono što je Jeremija rekao jeruzalemskim Židovima: "Ako se suzdržite od nošenja..." (dakle, ako prepoznate B-žju vlast nad poviješću) "tada ću učiniti da osjetite Moju pristunost (*hašgoha protis*) i Jeruzalem će biti obasjan slavom; no ako odbijete poslušati i ako budete nosili na šabos (dakle, ako budete odbili saznanje o B-žjem mjestu u povijesti), Ja ću se odmaknuti iz povijesti i, *rahmana l'tzlan*, Jeruzalem će biti uništen."

Rav Samson Raphael Hirsch kaže da je to ono što govorimo u kidušu na šabos. Šabos je "prisjećanje izlaska iz Egipta" i "prisjećanje čina Stvaranja". Stvaranje podrazumijeva da shvaćamo (uzdržavajući se od 38 vrsta poslova) da je B-g stvorio fizički svijet. Izlazak podrazumijeva da shvaćamo i prepoznajemo (uzdržavajući se od nošenja) B-žju ruku u povijesti ljudskog roda. ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Lord Jonathan Sacks:

Dva tipa zajednica

Odvijala se jedna dugačka drama. Mojsije je odveo narod iz ropstva na početak puta slobode. Narod je sam bio svjedokom B-ga na gori Sinaj, jedinim momentom u povijesti kada je čitav narod postao primateljem njegova otkrivenja. Onda je Mojsije nestao zbog svog dugog boravka na gori, i to je izbivanje dovelo do najvećeg kolektivnog grijeha Izraelaca, podizanja Zlatnog teleta. Mojsije se vratio na goru da moli za oprostene, i dobio ga.

Simbol toga bio je drugi komplet ploča. Sada ponovo treba započeti život. Shrvani ljudi moraju se iznova podići. Kako Mojsije intervenira? Redak kojim započinje *sedra* sadrži ključ:

Mojsije skupi čitavu zajednicu Izraelaca i reče im: "Ovo su stvari koje vam B-g zapovijeda da činite." (35:1)

Glagol *vajakhel* – koji daje ime ovoj *sedri* – ključan je za razumijevanje zadaće koje se Mojsije prihvatio. Najjednostavnije gledano on služi kao riječ za motivaciju, prisjećanje na prethodni redak. U tom slučaju redak je jasan sam po sebi:

Kada narod vidje da Mojsije tako dugo ne silazi sa gore, okupiše se oko Arona i rekoše: "Hajde, načini nam bogove koji će ići pred nama." (32:1)

Mojsijev čin je ono što kabalisti nazivaju *tikunom*: popravljavanje, da ponovo postane dobro, izbjavljenje od prijašnjeg prijestupa. Jednako kao što je grijeh bio počinjen od naroda koji je postupao kao *kahal* ili *kehila*, ta-ko se i

izmirenje trebalo postići njihovim postupanjem kao *kehile*, ovog puta gradeći dom za B-žansku prisutnost kao što su prethodno tražili da načine zamjenu za nju. Mojsije je organizirao ljude na dobro, kao što su se prije skupili na zlo (razlika se ne nalazi samo u njihovom cilju, već i u obliku glagola, od pasivnog u slučaju teleta do aktivnog u slučaju Mojsija. Pasivnost dopušta da se događaju loše stvari – "Gdje god je rečeno 'i dogodilo se' to je znak skorašnje tragedije". (*Megila 10b*) Proaktivnost je pobjeda nad tragedijom: "Gdje god je rečeno, 'I biti će' znak je predstojeće radosti." (*Bemidbar Raba 13*))

Na dubljoj razini, međutim, redak na početku *sedre* upozorava nas na karakter zajednice u judaizmu.

U klasičnom hebrejskom jeziku postoje tri različite riječi za zajednicu: *eda*, *cibur* and *kehila*, i one naznačuju različite vrste udruživanja.

Eda dolazi od riječi *ed*, koja znači "svjedok." Glagol *ja'ad* u sebi nosi značenje "imenovati, popraviti, dodijeliti, opredijeliti, odvojiti, postaviti ili odrediti." Suvremena hebrejska imenica *te'uda* znači "certifikat, dokument, potvrda, cilj, predmet, svrha ili misija." Ljudi koji sačinjavaju *eda*

imaju snažan osjećaj zajedničkog identiteta. Oni su bili svjedoci istih stvari. Oni su usmjereni ka istom cilju. Židovski narod je postao *eda* – zajednica koja djeli zajedničku vjeru – tek pošto je primio prvu zapovijed:

"Reci čitavoj zajednici Izraelovoj da na deseti dan ovoga mjeseca svaki muškarac treba uzeti janje za svoju obitelj, za svako kućanstvo po jedno" (*Šemot 12:3*).

Eda može biti okupljanje na zlo ili na dobro. Izraelcima je, kada su čuli izvještaj uhoda, zadrhtalo srce i rekli su da se žele vratiti u Egipat. Stalno se o njima govori kao o *eda* (kao u "Koliko će još dugo ova zla zajednica gundati protiv Mene?" *Bemidbar 14: 27*). Ljude koje je Korah nahuškao prilikom svoje pobune protiv autoriteta Mojsija i Arona isto se tako naziva *eda* ("Ako jedan čovjek sagriješi, hoćeš li se ljutiti na čitavu zajednicu? *Be-midbar 16: 22*). Danas se riječ uglavnom koristi za etničke ili religijske podskupine. *Eda* je zajednica istomišljenika. Sama riječ naglašava snažan identitet. To je grupa čiji članovi imaju mnogo toga zajedničkog.

Kao suprotnost tome, riječ *cibur* – ona pripada jeziku Mišne a ne biblijskom hebrejskom – dolazi od korijena *cbr* koji znači "naslagati" ili "nagomilati". (*Berešit 41:49*) Da bismo razumjeli pojam *cibura*, zamislite grupu ljudi koji se mole kod *Kotela*. Oni se možda niti ne poznaju. Možda se nikada više neće susresti. No u tom trenutku, oni su deset ljudi na istom mjestu u isto vrijeme, i kao takvi čine kvorum potreban za molitvu. *Cibur* je zajednica u

(nastavak s 13. stranice) **Chlof Rabbi Lord Jonathan Sacks: Dva tipa zajednica**

minimalističkom smislu, tek zbir, sačinjen zbog broja a ne nikakvog osjećaja identiteta. *Cibur* je grupa čiji članovi ne moraju imati ničeg zajedničkog izuzev toga da su se, u određenom trenutku, našli zajedno i tako oformili "skup ljudi" za molitvu ili bilo koju drugu zapovijed za koju je potreban *minjan*.

Kehila se razlikuje od obje ove vrste zajednica. Njezini članovi se razlikuju jedan od drugoga. U tom smislu ona je poput *cibura*. No oni su udruženi zajedno zbog nekog zajedničkog poduhvata - poduhvata koji se bavi ostvarenjem nekog osobitog doprinosa. Opasnost kod *kehile* je to da se može pretvoriti u masu, svjetinu, rulju.

To je značenje fraze kojom Mojsije, kada silazi sa gore, opisuje narod koji pleše oko teleta.

Mojsije vidje ljude kako trče kao podivljali, i da im je Aron dopustio da izgube kontrolu i tako postanu na porugu njihovim neprijateljima. (32: 25)

Ljepota *kehile* je, međutim, u tome da kada je vodi konstruktivni cilj, ona spaja zajedno različite doprinose mnogih pojedinaca, tako da svaki od njih može reći: "Ja sam pomogao da se ovo učini." Zato je Mojsije, kada je sakupio narod tom prilikom, naglasio da svatko ima nešto drugo za dati: Uzmite od onoga što imate, prilog B-gu. Svatko tko želi donijeti B-gu prilog od zlata, srebra, bronce... Svi vi koji ste vješti dođite i načinite sve što je Vječni zapovijedio....

Mojsije je bio u stanju pretvoriti *kehilu* sa svim njenim različitostima u *eda* s njenim jedinstvenim ciljem, i pri-

tom očuvati različitosti darova koje su donijeli B-gu.

Tada se sva zajednica Izraelska povuče iz Mojsijevog prisustva, i svatko tko je želio i koga je srce potaklo došao je i donio prilog B-gu za rad na Šatoru sastanka, za svaku njegovu službu, i za njegove svete halje. Svatko tko je želio - muškarci i žene - došli su i donijeli zlatan nakit svih vrsta: broševe, naušnice, prstene i ukrase... Svatko tko je imao plavog, ljubičastog ili crvenog prediva... Oni su donijeli prilog od srebra i bronce... Svaka žena vješta u predanju rukama donijela je što je isprela... Vođe donesoše kamenove oniksa i druge dragulje... Svi Izraelci, muškarci i žene, koji su bili voljni donijeti B-gu priloge drage volje za sav rad koji im je B-g, putem Mojsija, zapovijedio da učine. (35:2029)

Veličina Prebivališta sastojala se u tome što je ono bilo zajedničko postignuće - u kojem nije svatko činio istu stvar. Svatko je dao drugačiju stvar. Svaki se prilog cijenio - i sto-

ga se svaki sudionik osjećao cijenjenim. *Vajakhel* - Mojsijeva sposobnost da od raspuštenog naroda oblikuje novu i autentičnu *kehilu* bilo je jedno od njegovih najvećih dostignuća.

Mnogo godina kasnije, Mojsije se, prema učenjacima, vratio na tu temu. Svjestan da se njegova karijera vođe približava kraju, molio se B-gu da postavi nasljednika: "Neka B-g, Gospodar duhova svakog tijela, postavi čovjeka nad zajednicom." (*Bemidbar* 27:16) Raši, nastavljajući se na učenjake, objašnjava neobičan izraz "Gospodar duhova svakog tijela" na ovaj način:

On Mu reče: Gospodaru svih svjetova, karkater svake osobe Tebi je otkriven i znan - i Ti znaš da su svi različiti. Stoga im postavi vođu koji će biti u stanju nositi se sa svakom osobom u skladu s onime kako to njegova ili njezina narav zahtijeva. (Raši na *Bemidbar* 27:16)

Očuvati raznolikost *cibura* uz jedinstveni cilj *eda* - to je izazov formiranja *kehile*, izgradnje zajednice, najveća zadaća za velikog lidera. ■

David Curwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik

Teva i taba'at

Balashon - Hebrew Language Detective

Riječ koja je na određeni način jednaka riječi *olam* - עולם "svijetu" je *teva* - טבע "priroda". Ta je riječ vrlo uobičajena u današnjem hebrejskom, a poznata je i širom svijeta preko kompanija Teva Pharmaceuticals i Teva Naot (proizvođač sandala). Iz tog razloga mnogi smatraju da je riječ starog porijekla - no kada se sagleda iz perspektive duge povijesti hebrejskog jezika, riječ je zapravo nova.

Teva kao "priroda" - odnosno svijet prirode - počinje se pojavljivati u Ibn Tibbonovom prijevodu Rambamovog *More Nevuchim*. U odjeljku o stranim riječima upotrijebljenima u toj knjizi, Ibn Tibbon piše:

Priroda [*teva*'] je mnogoznačni pojam, posebno u našem jeziku, i posebno stoga što ga ja koristim za dva različita arapska pojma, koji imaju različita značenja. Jedan je *tabi'a*, a drugi *tab'*. ... Filozofi su već objasnili ta dva pojma i njihova značenja. Ovdje moramo spomenuti tek slijedeće: Kada se spominje '*teva*' to se odnosi na načelo bilo koje promjene, stalnosti ili trajnosti ... bilo koja sila koja u nečemu postoji neprestano, bez promjene, naziva se '*teva*'.

U širem smislu riječi kao "oblik, uobličjenje, karakter, suština" povremeno se pojavljuje u talmudskom hebrejskom, u kojem se pojavljuje i kao naziv za novčić, vrijednosti polovine *sela*. Jastrow iznosi jedan primjer kada ona znači "element" iz *Bamidbar Raba 14*, a onda, nekarakteristično za njega, dodaje "u kasnijem hebrejskom: narav, karakter; priroda." Opći naziv za novčić - *matbe'a* - מטבע povezan je s njom (novčići su se proizvodili utiskiva-

"božanskom," već suprotno "umjetnom." *Teva* je divlja i nesputana, poput potoka što žubori i rijeka što nose; njoj suprotno je ono što je načinio čovjek, poput cjevovoda koji svježju vodu dovode do naših domova.

Ovo uistinu zvuči točno. Pretpostavljam da ako biste napravili ispitivanje javnog mnijenja današnjih Izraelaca i upitali ih da li pridjev *tiv'i* טבעי znači "uobličeno" ili

njem uzorka na komad metala), a može značiti i "oznaka, formula".

Ilana Goldhaber-Gordon u svom članku u časopisu *Forward* ističe zanimljivu promjenu u konotativnom značenju riječi *teva*:

Danas se konotativno značenje riječi "*teva*" obrnulo, budući se B-žja svemoćnost spustila pred lice znanosti i tehnologije. "Prirodno" više nije nešto suprotno

"bezoblično", oni bi velikom većinom odabrali ovo drugo.

Obje riječi *teva* i *matbe'a* dolaze iz biblijskog korijena - טבע "potopiti se, potonuti", koji također može značiti "utisnuti, pečat, novčić." Klein piše da se i naziv hebrejskog mjeseca *teveta* טבת može izvesti iz tog korijena: izvorno iz akadskog *tebetu*, "što vjerojatno znači doslovno 'mjesec potonuća' (tj. blatni mjesec)".

nastavak na stranici 16

(nastavak sa 15. stranice) David Gurwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik : Teva i taba'at

Ali što je s biblijskom riječju *taba'at* - טבעת "prsten"? Je li i ona povezana?

Većina autoriteta smatra da jest. Oni pretpostavljaju da je *taba'at* prvobitno značila "prsten pečatnjak", koji se koristio da se u vosak ili glinu utisne pečat. (Drugi kažu da je *taba'at* izvedenica iz egipatskog *d.'bt* ili *gb'.t* što znači "pečat", i zato se ne može povezati s טבע). Ova se vrsta prstena koristila kao potpis, i tako ako je nekome bio dan kraljev *taba'at* (npr. Faraonov Josefu u Berešit 41,42, Ahašverošev Hamanu i Mordehaju u Ester 3,10; 8,2), bio je to znak predavanja ovlasti.

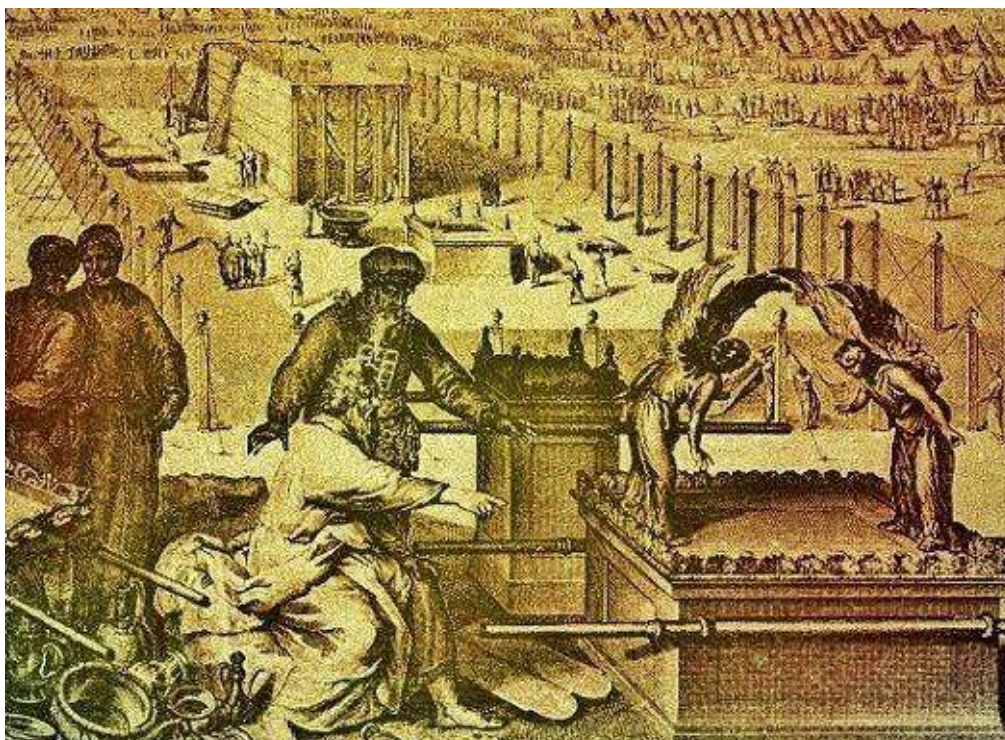
Međutim, mi također nalazimo *taba'at* u općenitom značenju "prstena", prilikom opisa posuđa za Miškan, na primjer u Šemot 25,12. (Sigurno je da ti prsteni nisu bili pečatnjaci, mada su takvi prsteni

bili donirani za Miškan, kao u Šemot 35,22 - i kao što to komentira Cassuto). Ovo mi je teško shvatiti, jer ja bih pretpostavio da su prvo bili izmišljeni (kao nakit ili u neku drugu svrhu) obični prstenovi (ne pečatnjaci), a tek kasnije prsteni pečatnjaci. Isto to - po mom mišljenju - primjenjivalo bi se i na razvoj te riječi. Neki nastoje ovu poteškoću

objasniti tvrdnjom da korijen טבע u *taba'at* se ne odnosi na utiskivanje pečata, već da je prsten bio napravljen "pritiskanjem, prešanjem". No to je objašnjenje teško prihvatiti, budući da i sam stih koji razmatra proizvodnju prstena za Miškan koristi glagol יצק - "izliti", a ne "tiskati".

Mislim da bi bolje objašnjenje bilo da je sve što se koristilo u Miškanu bilo "naročito" (ili možda "kraljevski veličanstveno"). Vidimo da se koriste materijali poput *techeleta* תכלת, koji imaju naročiti vjerski značaj, pa čak i "sveti" *šaa'nez* שעשז, se često nađe u odjeći i drugoj opremi u Miškanu. Tako je možda od "prstena pečatnjaka", *taba'at* počelo značiti "naročit, kraljevski prsten" - i zbog toga je bio izabran između nekoliko drugih, mnogo više uobičajenih sinonima. ■

Rabbi Dr. Nissan Mindel:

Moja molitva (As For Me... My Prayer)

PSALM 86 "UJEDINI MOJE SRCE"

Psalm 86 u mnogome ima sličnosti s Psalmom 25 koji je dio Tahanuna.

"Davidova molitva; Poslušaj me, O, B-že I odgovori mi jer ja sam siromašan i u potrebi." (stih prvi)

Naši Mudraci bilježe da se u Psalmima pojmovi "siromašan" i "bogat" ne odnose nužno i ne znače materijalno bogatstvo ili siromaštvo nego imaju značenje siromaštva ili bogatstva u dobrim djelima i zaslugama. Pobožan i ponizan čovjek o sebi uvijek misli kao o "siromašnom" kada se radi o dobrim djelima koje čini jer on drži da bi mogao činiti više i bolje (nego što čini). On drži za sebe da je "u potrebi" za B-žjom blizinom i ljubavi za kojima žudi kao za neispunjenom željom. (Hebrejska riječ *evjon* od riječi *ava* ima značenje "želja, žudnja"). I kao što siromah ovisi o ljubaznosti i milosrđu njegovog dobročinitelja, tako Kralj David, govoreći u ime svih nas, zaziva i moli za B-žju beskonačnu ljubaznost i blagonaklonost čak i za one koji toga nisu nimalo vrijedni.

Ako usporedimo ovaj uvodni stih sa Psalmom 25,16 *"Okreni se ka meni i imaj milosti za mene jer ja sam napušten i siromašan."* ...

"Razveseli srce sluge Tvooga, jer Tebi, O B-že, ja uspinjem dušu svoju." (redak 4, Psalm 86)

Usporedivo je s uvodnim stihom

Psalma 25: *"Tebi, O B-že, ja uspinjem dušu svoju."*

Već je otprije pojašnjeno da ove riječi izražavaju potpunu i nepokolebljivu spremnost da damo svoj život i svoju dušu za **posvećenje** B-žjeg **Imena - Kiduš Hašem** (kako ističe Ari i zato ove riječi treba izricati s dubokom iskrenošću i posvećenošću.

"Poduči me Tvojim putevima, O B-že, kako bih mogao ići putem Tvoje istine: ujedini moje srce kako bi se bojalo Imena Tvooga." (redak 11, Psalm 86)

Usporedi s Ps 25,4-5. *"Pokaži mi tvoje puteve, O B-že, poduči me Tvojim putevima kako bih hodio u Tvojim istini..."*

B-žji putevi i B-žja istina nalaze se u Tori. Ali postoji mogućnost da netko pogrešno razumije i pogrešno protumači Toru.

Kao i u svemu ostalom potreban je B-žji blagoslov da bi mogli ispravno učiti i dobro razumjeti Toru. Naši su Mudraci ovaj stih protumačili:

"Kralj David je rekao: Gospodaru svijeta, dok učim Tvoje Zakone, obesnaži jecer hara da me u mom poslu ne ometa, da me ne odvede na krivi put, kako ne bih bio posramljen, niti bi se obeshrabrio za učenje Tore; nego ujedini moje srce i učini me odlučnim da mogu nepokolebivo i predano učiti Tvoje zakone."

"Ujedini moje srce da se boji Tvog Imena..." Duboke su i znakovite riječi. Srce je "sjedište" želja i često se u našem srcu susreću nespojive i sukobljene želje. Rabi Shneur Zalman iz Liadija, autor Tanje i Šulchan Arucha, osnivač habad *hasiduta*, rekao je: "Dvije su vrste želja našeg srca "unutrašnje" i "vanjske". "Vanjske" želje nisu nastale u našem srcu nego su nastale u našem umu. Ovih želja također može biti dvije vrste: dok razmišljamo o B-gu i nebeskim stvarima naše se srce

nastavak na stranici 18

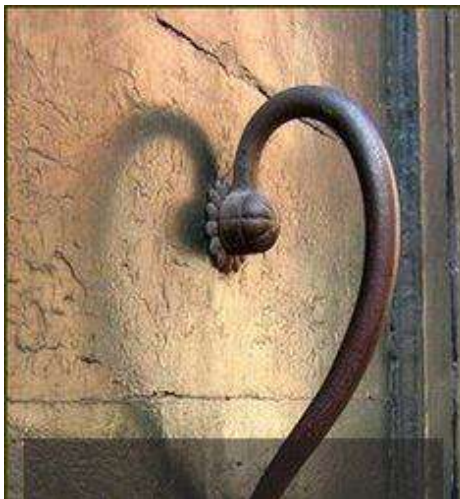
(nastavak sa 15. stranice) **Rabbi Dr. Nissan Mindel: Moja molitva (As For Me... My Prayer)**

ispunjava dubokim osjećajem žudnje prema B-gu; naše se srce istovremeno ispunjava osjećajem straha od B-ga i ljubavi prema B-gu. Ali, naš um mogu zaokupljati i razne druge i drugačije misli. Tada se u našem srcu stvaraju želje prema "zemaljskim" stvarima, želja i ljubav za zemaljske užitke i materijalne stvari. U tom slučaju je ljudsko srce "raspolovljeno i podijeljeno" pa želi i dobro i sveto ali i ono što je u stvari bezvrijedno ili čak posve loše. I čini se kao da osoba istovremeno ima dva srca umjesto jednog, a ova dva su neprestano u sukobu, pa jednom pobijedi "jedno" a drugi puta "drugo" srce.

No, u Židovskom srcu se nalazi jedno unutrašnje mjesto - središte, koje zna samo za jednu ljubav i želju - ljubav prema B-gu i želju da bude samo Njemu odano. Ponekad se zove "Dos Pintele Jid". B-žji dar je ta - "B-žanska duša" koja je dana Židovima. Ta B-žanska duša može biti uspravna i pasivna, ne-djelatna, ali ona je uvijek prisutna i spremna za buđenje i oživljavanje. Kada se ova duša pokrene čak se i Židov koji je najviše zastranio, može potpuno preobraziti i posve približiti B-gu. Ovo "unutrašnje" srce nije pod utjecajem razuma i izvan je okvira razumskog. Ono u sebi sadrži svojstvo mističnosti. Kada se u unutrašnjem srcu probudi ta ogromna i silna ljubav prema B-gu, sve će "izvanjske" želje bez poteškoća savladati, jer snažno obuzme cijelo

srce i srce uistinu postaje jedno.

Naravno, postoji velika razlika između ljubavi za B-ga koja nastaje u "vanjskom" srcu iz uma i one ljubavi koja izvire iz unutrašnje jezgre,

središta srca. "Vanjska" je ljubav ograničena našom mogućnošću shvaćanja dok je druga "unutrašnja" ljubav neograničena.

Dakle, upravo na ovo je mislio Kralj David dok je molio: "Ujedi moje srce" i "učini da moje srce bude jedno". On je molio da ima jedinstvo srca ne samo "izvana" tako da ga ništa "izvana" ne može omesti ili u njemu izazvati sukob (misli i osjećaja), nego da može postići savršeno srce iz kojeg je izbrisano sve loše i koje je posve ispunjeno strahom i neograničenom ljubavi za B-ga.

Tako, zajedno s Kraljem Davidom i mi molimo za jedinstvo srca, ne samo dok izgovaramo ovaj Psalam, nego svako jutro u blagoslovu koji slijedi iza Šema izgovaramo; „I ujedini moje srce da voli i da se boji Tvog Imena.“

„O B-že, oholi su ljudi nasrnuli na mene i horde nasilnika traže moju dušu...“ (redak 14, Psalm 86)

Usporedi s Ps 25,19 „Gledaj moje neprijatelje koliki ih je broj...“

Kao što je već rečeno sile zla koje ozbiljno ugrožavaju nekoga nisu uvijek i samo neprijatelji koju tu osobu okružuju, nego su puno češće neprijatelji koji nastaju radi *jecera hara* i posljedica su raznih iskušenja. Da bi nadvladali te „brojne neprijatelje“ potrebno je neprestano raditi „na sebi“ ali uz B-žju pomoć! Zato Kralj David moli: „Svoju snagu daj Svome sluzi...“ (redak 16, Psalm 86)

„Pokaži mi vidljivo Tvoj znak zato da ga oni koji me mrze mogu vidjeti i biti posramljeni jer si mi Ti, O B-že, pomogao i utješio me.“ (redak 17)

Kralj David ne traži radi sebe znak B-žje naklonosti. On traži jasni i očiti znak kojeg će čak i njegovi neprijatelji moći prepoznati. Prema Rašiju ovu molbu B-g nije ispunio Davidu za njegova života, ali je ispunjenje došlo u vrijeme vladavine njegovog sina i nasljednika Kralja Solomona. Zato, kada je bio završen *Bet Hamikdaš* i kada ga je Kralj Solomon trebao posvetiti, vrata svećišta su se sama od sebe zaključala i nisu se mogla otvoriti sve dok Kralj nije izrekao molitvu:

„O B-že, ne odvrćaj Svoje lice od pomazanika Tvojih; sjeti se zasluga Tvog sluge Davida.“

Na spomen zasluga Kralja Davida vrata su se širom otvorila. ■

Haftara na Šabat šekallm

(Kraljevi II 11,17- 12,17)

Čitanje Tore iz Parašat Šekalim razmatra godišnju obavezu svakog Židova da da pola šekela u hramsku škrabicu. Haftara razmatra napore kralja Jehoaša (9. stoljeće pr.n.e.) da odvoji na stranu ta javna sredstva za održavanje prvog Svetog Hrama.

Pozadina ove haftare: Kao posljedica savezništva sa Sjevernim kraljevstvom Izraela, idolopoklonstvo se jako raširilo u prvotno pravednom Južnom kraljevstvu kojim je vladala Davidova dinastija. Kada je vladar Južnog kraljevstva, Ahazija, ubijen, njegova

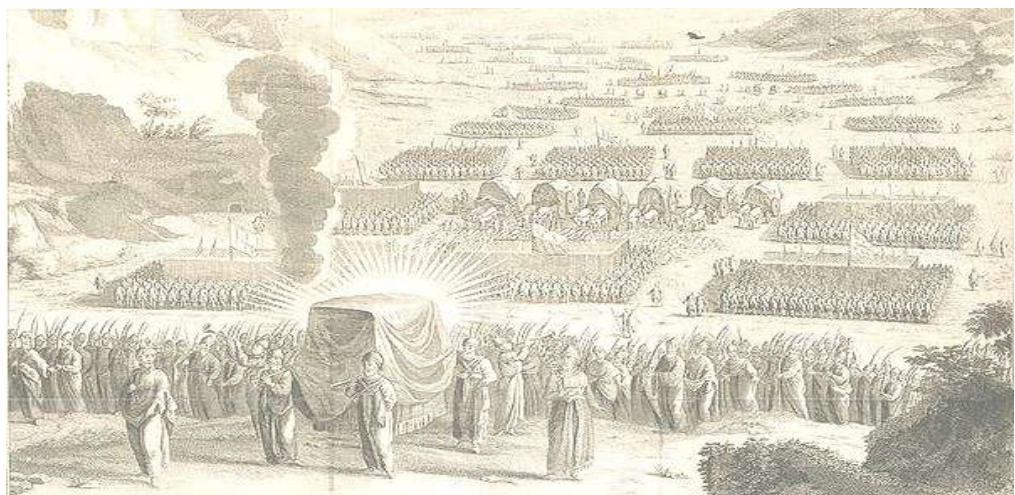
je majka Atalija umorila ostale članove kraljevske obitelji i preuzela tron. Tijekom njezine kratke vladavine, ona je aktivno zagovarala idolopoklonstvo. Mimo njezina znanja, jednog su od Ahazijinih sinova, još bebu, sakrili i tako je preživio. Kada je navršio sedam godina, Jehojada, Veliki svećenik, poveo je uspješnu pobunu protiv Atalije, te postavio kraljevsko dijete, Jehoaša, za novog kralja Judeje.

Haftara započinje s time kako je novi kralj obnovio narodni zavjet s B-gom. Uništiti su sve poganske žrtvenike i kipeve, te postavili službe-

nike da nadgledaju Sveti Hram. Jehoaš je potom dao uputu svećenicima u vezi svih sredstava koja su bila donirana za Hram. Prema tom planu, sva sredstva trebali su preuzeti svećenici. Zauzvrat, svećenici bi plaćali za tekuće održavanje Hrama. U 23. godini Jehoaševe vladavine, svećenici su zanemarili propisno održavati Hram. Jehoaš tada odredio da se sav novac stavlja u posebnu kutiju koja je postavljena u blizini hramskog žrtvenika, i ta su sredstva davana direktno radnicima i obrtnicima koji su održavali Hram. ■

“Kralj Jehoaš je odredio da se sav novac stavlja u posebnu kutiju koja je postavljena u blizini hramskog žrtvenika.”

Halahlčka satnica (za grad Zagreb)

Datum	Alot Hašahar	Najranije Talit	Nec Hahama	Najkasnije Š'ma	Zman Tefila	Hacot	Minha Gedola	Minha Ketana	Plag Haminha	Šekia	Cet Hakhavim
utorak 8. 3. 2016.	4:54	5:28	6:21	9:14	10:12	12:07	12:36	15:29	16:41	17:53	18:35

VELIKO ZANIMANJE JAVNOSTI

Iz medija

Počinje još jedno suđenje bivšem pripadniku SS-a za zločine u Auschwitzu

Večernji list, 29.2.2016.

U Neubrandenburgu pored Berlina danas počinje proces protiv 95-godišnjeg bivšeg pripadnika specijalnih postrojbi SS zbog pomaganja u ubojstvu zatočenika nacističkog koncentracijskog logora Auschwitz.

Državno odvjetništvo bivšem pripadniku sanitetskih postrojbi SS-a Hubertu Zafku predbacuje da je 1944. godine

mjesec dana boravio u logoru Auschwitz i pomagao u ubojstvu u najmanje 3681 zatočenika logora koliko ih je ubijeno za vrijeme službovanja optuženog u nacističkom logoru Auschwitz-Birkenau.

Optuženi se, prema navodima državnog odvjetništva, za vrijeme boravka u Auschwitzu brinuo o oboljelim i ozlijeđenim pripadnicima SS- postrojbi pod čijom kontrolom se nalazio logor, čime se "uključio u sus-

tav logora i omogućio ubijanje zatočenika".

Optuženi je i na prijelazu s 1943. na 1944. nekoliko mjeseci bio na službi u Auschwitzu, ali je za to razdoblje već poslije Drugog svjetskog rata u Poljskoj osuđen na četiri godine zatvora.

Proces je odobren nakon što je nekoliko vještaka utvrdilo da optuženi može pratiti suđenje. Njegovi odvjetnici poriču svaku

krivnju svog klijenta. Medijsko zanimanje za ovaj proces, koji bi mogao biti jedan od posljednjih takve vrste, je golemo. Svoj dolazak najavio je i jedan od čelnih ljudi Međunarodnog povjerenstva za Auschwitz, Christoph Heubner.

Prije nekoliko dana je i u Detmoldu na zapadu Njemačke počelo suđenje 94-godišnjem pripadniku SS koji je u Auschwitzu radio kao čuvar. ■

ZAGREBDOX FESTIVAL:

Publika ZagrebDoxa kao najbolji izabrala belgijsko-izraelski film "U suton života"

Hina, 28.2.2016.

Publika ovogodišnjeg ZagrebDoxa za najbolji film festivala izabrala je belgijsko-izraelski "U suton života" Sylvaina Biegeleisena, optimističnu priču koja donosi drugačiji pogled na starost i smrt.

Redatelj je snimio film pun humora i emocija o svojoj 94-godišnjoj majci kojoj su liječnici najavili da joj ostaje samo nekoliko tjedana života. Svi su se od nje već počeli opraštati, no ona je odlučila živjeti još dvije godine nakon toga.

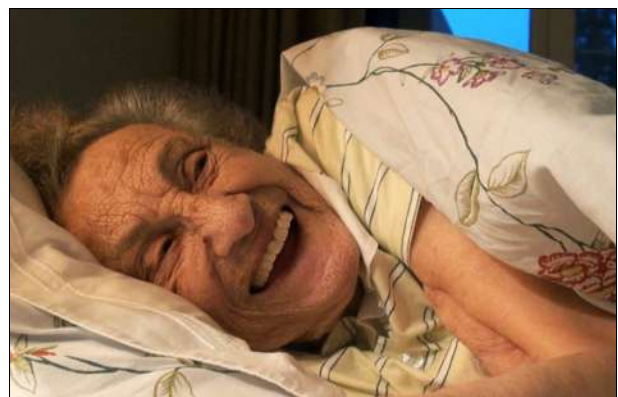
Zahvaljujući tome Biegeleisen je dobio priliku snimati film i svoju majku, koja se sada već morala suočiti ne samo sa svojom, već i sa starošću svoga sina. Iako je fizički loše, duhom je kao dvadesetogodišnjakinja, smije se, pjeva, puši cigarete i vjeruje kako uvijek postoji nešto zbog čega vrijedi živjeti

Sylvain Biegeleisen je redatelj,

producent, fotograf i glazbenik, osnivač i glavni direktor nevladine organizacije Lahav za unaprjeđenje vrijednosti u izraelskom društvu. Njegov film "The Last Card", prikazan na ZagrebDoxu 2009., proglašen je najboljim europskim filmom na dodjeli nagrada europskog nezavisnog filma Grand Off u Varšavi.

Za svoj novi film "U suton života" prošle je godine proglašen najboljim redateljem na festivalu Docaviv u Tel Avivu. Ondje mu je taj film nagrađen kao najbolje izraelsko ostvarenje, dok je najboljim filmom, ovaj put belgijskim, proglašen na belgijskom festivalu Docville. Prikazan je i na IDFA-i, na DOK festu u Muenchenu te na švicarskom festivalu Visions du Reel.

Nagradu publike dodjeljuje generalni sponzor festivala HT, na temelju glasovanja posjetitelja, dok su članovi festivalskih žirija u subotu objavili

svoje laurate.

U međunarodnoj konkurenciji Veliki pečat dobio je kineski film "Pjesnik na poslovnom putu" Jua Anqija, a u regionalnoj hrvatski film "4.7" Đure Gavrana.

Srednjoškolci su u programu Teen Dox proglasili najboljim film "Filharmonija s deponija" Grahama Townsleya i Brada Allgooda, a direktor i osnivač ZagrebDoxa Nenad Puhovski je Nagradu Mojoj generaciji dodijelio filmu "Don Juan"

Jerzyju Sladkowskom. Mali pečat za najboljeg autora do 35 godina osvojio je Nicolas Steiner za film "Iznad i ispod", a Nagradu Movies That Matter, za dokumentarac koji na najbolji način promiče ljudska prava, Melissa Langer za "Moj Alep".

ZagrebDox završava u nedjelju projekcijama nagrađenih filmova ("U suton života" se prikazuje na čak četiri projekcije), te onih koji su izazvali najviše interesa kod publike. dolara po testu. ■